

Omdlenia

Omdlenie jest to krótkotrwała, ustępująca samoistnie utrata przytomności i napięcia mięśniowego, co doprowadza do upadku. Omdlenia powodowane są niedotlenieniem mózgu wskutek zmniejszenia jego perfuzji (przepływu krwi przez mózg). Powrót świadomości zwykle następuje w ciągu kilkunastu sekund, sporadycznie dłużej. Omdlenia mogą wystąpić w każdym wieku, częstsze są u osób starszych. Według niektórych autorów nawet 40% zdrowej populacji doświadcza przynajmniej jednego omdlenia.

Przyczyny omdleń.

Przyczyny omdleń są różne.

- ✚ Przyczyny łagodne są najczęstsze i związane zwykle z chwilowym zaburzeniem regulacji ciśnienia tętniczego krwi i częstości rytmu serca – ciśnienie tętnicze jest bardzo niskie („spada” nagle), a akcja serca jest wolna. Te omdlenia nazywa się wazowagalnymi.
- ✚ Bardziej groźne omdlenia związane są z chorobami serca - omdlenia te nazywa się kardiogennymi.

Omdlenia wazowagalne.

Omdlenia wazowagalne są najczęstszymi przypadkami omdleń. Jak wspomniano, spowodowane są nieprawidłową regulacją częstości serca i ciśnienia tętniczego krwi przez autonomiczny układ nerwowy. Mają miejsce w takich sytuacjach jak np. podczas długotrwałego stania, zwłaszcza w źle wentylowanym pomieszczeniu, przy gwałtownej zmianie pozycji ciała (po szybkim wstaniu z łóżka). Tego typu omdlenia mogą być też wywołane przez emocję lub ból.

Do omdlenia typu wazowagalnego może dojść wskutek obniżenia się oporu naczyniowego oraz ciśnienia krwi. Omdlenie może nastąpić także wskutek istotnego zwolnienia akcji serca bez zmian w oporze naczyniowym lub ciśnieniu krwi. W większości przypadków omdleń wazowagalnych dochodzi równocześnie do zwolnienia czynności serca, obniżenia się oporu naczyniowego i spadku ciśnienia tętniczego krwi (typ mieszany).

Omdlenia wazowagalne zwykle są poprzedzone objawami zwiastunowymi, takimi jak nudności, wymioty, zawroty głowy, szum w uszach, uczucie duszności, pocenie się, mroczki przed oczami, zaburzenia widzenia. Taka osoba jest zimna, blada, spocona.

Omdlenia kardiogenne (sercowe).

Omdlenia kardiogenne są rzadsze niż omdlenia wazowagalne, ale stanowią potencjalne zagrożenie życia. Są spowodowane zmniejszeniem rzutu serca (serce „pompuje” zbyt małą ilość krwi), niedokrwieniem mięśnia sercowego, zaburzeniami hemodynamicznymi związanymi z tachykardią (zbyt szybkim „biciem” serca) lub bradykardią (zbyt wolnym „biciem” serca).

Przyczyn omdleń kardiogennych jest wiele. Mogą być nimi wady serca z utrudnieniem odpływu krwi z komór serca: zwężenie zastawki aorty, kardiomiopatia przerostowa, nadciśnienie płucne. Przyczynami omdleń mogą być też zaburzenia rytmu serca: częstoskurcz komorowy i nadkomorowy (zazwyczaj odczuwane przez pacjentów jako mocne i szybkie bicie serca w klatce piersiowej, tzw. kołatanie serca), dysfunkcja węzła zatokowego (nieprawidłowe działanie głównego rozrusznika w sercu, częściej występuje u osób starszych z chorobą wieńcową), czy też blok przedsionkowo-komorowy (choroba układu przewodzącego impulsy z przedsionków do komór serca). Omdlenie może być też jednym z objawów masywnego zatoru tętnicy płucnej, kiedy ma miejsce częściowe lub całkowite „zatkanie” płucnych naczyń tętniczych - szczególnie zagrożone są osoby z zakrzepicą żył kończyn dolnych np. po operacjach ortopedycznych. Omdlenie kardiogenne może wystąpić również w tamponadzie serca, gdy zbyt duża ilość krwi gromadząc się w worku osierdziowym, w którym leży serce uniemożliwia sercu prawidłowe napełnianie się i pompowanie krwi - tamponada może być powikłaniem np. zawału serca. Przyczyną omdleń kardiogennych może być też zapalenie mięśnia sercowego i inne przyczyny.

Od omdleń wazowagalnych omdlenia kardiogenne odróżnia to, że zwykle nie są poprzedzone objawami zwiastunowymi. Często występują w czasie wysiłku fizycznego lub bezpośrednio po nim. Całkowita utrata napięcia mięśniowego występuje nagle i często dochodzi do uszkodzenia ciała wskutek nagłego upadku.

Zwykle bywa tak, że omdlenie nie jest pierwszym objawem choroby serca, a choroba zasadnicza (będąca przyczyną omdleń) jest znana pacjentowi i jego rodzinie. Są jednak sytuacje, w których omdlenie jest pierwszym objawem choroby. Typowymi przykładami są kardiomiopatia przerostowa oraz bezobjawowe zaburzenia rytmu serca. Omdlenie lub czasem nawet nagły zgon występują wśród pozornego pełnego zdrowia, u osoby, u której dotychczas nie podejrzewano patologii układu krążenia.

Zdarzają się omdlenia po defekacji lub mikcji – spowodowane są zwiększonym ciśnieniem tłoczni brzusznej. Wskutek wzrostu ciśnienia powodowanego przez mięśnie brzucha dochodzi do wzrostu ciśnienia w klatce piersiowej, co z kolei powoduje zahamowanie powrotu żylnego do prawego przedsionka (poprzez ucisk na żyłę odprowadzającą krew do serca). Obrazowo mówiąc mniejszy powrót krwi żyłami do serca, to w konsekwencji mniejszy wyrzut krwi z serca, a co za tym idzie „gorsze” natlenienie narządów, w tym mózgu.

Również u kobiet w ciąży (ostatni trymestr) podczas leżenia na plecach może dochodzić do omdleń, wskutek ucisku powodowanego przez ciężarną macicę na żyłę główną dolną – wówczas też powrót żylny do serca jest zmniejszony – zaradzić temu można leżąc na lewym boku (żyła główna dolna biegnie po prawej stronie).

Innym rodzajem omdleń są omdlenia hipowolemiczne, spowodowane utratą krwi – po prostu ilość krwi krążącej w naczyniach wskutek wykrwawienia (zarówno na zewnątrz jak i do wewnątrz organizmu) może być zbyt mała by zapewnić odpowiedni dowóz tlenu do poszczególnych narządów, w tym do mózgu.

Zdarzają się omdlenia spowodowane lekami np. lekami przeciwnadciśnieniowymi, po zażyciu nitrogliceryny i innymi.

Powikłania omdleń.

Ze względu na możliwość urazów mechanicznych w czasie upadku (złamanie ręki, wstrząs mózgu, uraz głowy itp.) trzeba podchodzić do omdleń poważnie, zapobiegać im i leczyć je.

Ponadto omdlenie może być sygnałem poważnej choroby, stąd potrzeba wyjaśnienia jego przyczyn. W każdym przypadku utraty przytomności należy zgłosić się do lekarza! Bardzo ważnym jest znalezienie przyczyny omdlenia i jak najszybsze rozpoczęcie leczenia. Czasami szczegółowa rozmowa lekarza z pacjentem wystarczy do postawienia odpowiedniej diagnozy, czasem niezbędne jest wykonanie pewnych badań.

Omdlenie jest krótkotrwałe.

Jeśli ktoś upadł i szybko odzyskał świadomość, prawdopodobnie omdlał. Jak napisano we wstępie omdlenie jest krótkotrwałe – trwa zwykle 5-15 sekund (sporadycznie nieco dłużej), po czym następuje pełny powrót świadomości, bez ubytków neurologicznych (ubytki neurologiczne to między innymi niedowład kończyny, bełkotliwa mowa, „wykrzywione” usta, i inne).

Omdlenia należy odróżnić od innych stanów chorobowych, np. napadu padaczkowego, „niedocukrzenia” (hipoglikemia), udaru mózgowego, od nagłego zatrzymania krążenia i oddychania (brak oddechu i tętna na dużych tętnicach). W wątpliwym przypadku należy bezzwłocznie wezwać zespół pogotowia ratunkowego, a do jego przyjazdu prowadzić działania związane z pierwszą pomocą (w zależności od potrzeb: pozycja boczna ustalona, udrożnienie dróg oddechowych, masaż serca, sztuczne oddychanie).

Leczenie.

Diagnostyka i leczenie omdleń są problemem złożonym. By właściwie postępować należy przede wszystkim poznać przyczynę omdleń. Jest szereg badań, które temu służą (EKG, badanie echokardiograficzne, rtg klatki piersiowej, próba pionizacyjna, badania laboratoryjne, EEG, tomografia komputerowa, badanie usg tętnic szyjnych i inne). O tym, jakie badania i w jakiej kolejności będą wykonane decyduje lekarz w oparciu o badanie fizykalne i wywiad.

Leczenie omdleń wazowagalnych polega przede wszystkim na unikaniu sytuacji, w których dochodzi do omdlenia (zwłaszcza długotrwałego stania w źle wentylowanych pomieszczeniach). Zaleca się poruszanie nogami przy długim staniu (w celu zwiększenia powrotu żylnego do serca). Dieta powinna zapewniać zwiększoną podaż soli i wody. W leczeniu farmakologicznym stosuje się najczęściej propranolol, metoprolol, czasem ponadto mineralokortykoidy. Postępowanie doraźne przy tego typu omdleniu polega na ułożeniu chorego w pozycji horyzontalnej z nogami powyżej głowy.

Leczenie omdleń kardiogennych zależy od zasadniczej patologii układu krążenia. Po ustaleniu przyczyny omdleń podejmuje się adekwatne postępowanie. Leczenie może być farmakologiczne, zachowawcze lub nawet kardiochirurgiczne.

Źródło: <http://zdrowie.flink.pl/omdlenia.php> (stan z dn. 01.10.13)